XI. Archeologiniai žvalgymai
Archaeological Field Surveys

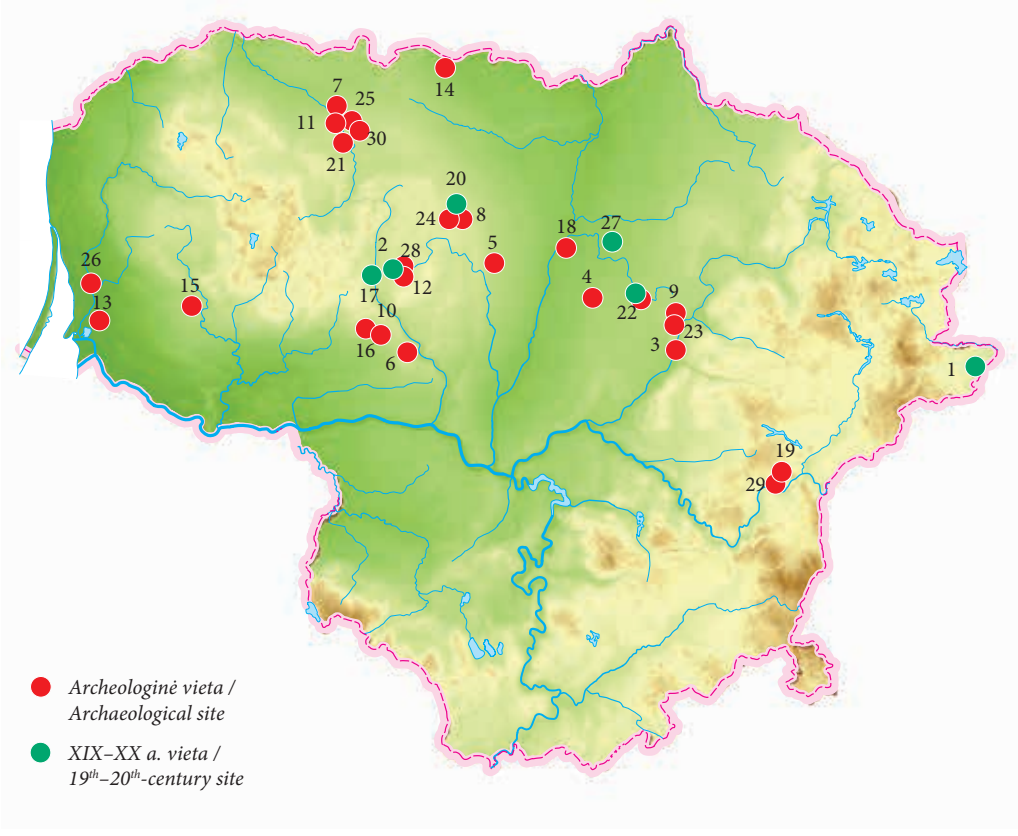

1. *Antanai*
2. *Aukštiškiai*
3. *Baraučizna*
4. *Barklainiai*
5. *Biliūnai*
6. *Biliūnai*
7. *Gendviliškės*
8. *Jaugėlai*
9. *Jurgėnai*
10. *Jūkainiai*
11. *Kriokliai*
12. *Kuršiai*
13. *Lapaliai*
14. *Nartaučiai*
15. *Nasvytaliai*
16. *Nemakščiai*
17. *Padubysis*
18. *Papušiai*
19. *Radivoniškės*
20. *Radviliškis*
21. *Raganiai*
22. *Raguva (ir)*
23. *Raščiagalys*
24. *Skirjočiai*
25. *Šemetaičiai*
26. *Šventvakariai*
27. *Taruškos*
28. *Tytuvėnai*
29. *Vilkaraistis*
30. *Žiliai*

Lukas Gaižauskas

Naujos archeologinės radimvietės Vilniaus rajono šiaurės rytuose

2019 m. žiemą ir 2020 m. pavasarį straipsnio autorius savo iniciatyva žvalgė Vilniaus r. ŠR dalyje, Nemenčinės seniūnijoje. Ieškota iki šiol nežinomų archeologinių vietovių dar netyrinėtuose šio regiono miškų masyvuose. Pagrindinis tyrimų metodas buvo vizualiniai paviršiaus žvalgymai plynai iškirstuose ir suartuose miško sklypuose. Kirtimų ieškota pasitelkus naujausius prieinamus ortofotografinius žemėlapius, vėliau paviršiaus matomumas tikrintas vietoje. Iš dalies dėl to, kad tyrimai vykdyti asmenine iniciatyva, jų apimtys buvo nedidelės – vizualiniai žvalgymai atlikti 5 iškirsto miško plotuose – iš viso apie 5,65 ha teritorijoje, žvalgant nueita 17 km. Žvalgyti pavieniai plotai, išsibarstę didelėje teritorijoje į ŠR nuo Vilniaus–Nemenčinės, Gailiūnų, Verusavo–Beviršės miškuose. Žvalgytojo nueitas kelias, aptikti radiniai fiksuoti rankiniu GNSS imtuvu, metro tikslumu. Paviršiaus matomumas atskiruose sklypuose ir jų dalyse buvo labai įvairus dėl nevienodo sklypų padengimo arimu ir jo gylio. Nuosekliau žvalgyti ištisai suarti ploteliai. Paviršiaus matomumas visuose plotuose apytiksliai buvo 5–15 % ir niekur neviršijo 20–25 %, todėl atlikti žvalgymai laikomi nesistemingais. Nepaisant paminėtų aplinkybių, pavyko aptikti 2 naujas radimvietes, kurių pirmoji datuojama XVIII a., o antroji – bronzos–geležies amžiais.

Vilkaraisčio radimvietė 1 aptikta plote 1, esančiame Nemenčinės miške, rininių ežerų grandinės, kurios PV gale yra Gėlos ežeras, Š pusėje. Pati radimvietė yra ant nedidelio Karosinio ežero ŠV kranto. Čia vizualiai iššvalgyta 0,6 ha teritorija. Archeologiniai radiniai telkėsi PV kirtimo dalyje (1 pav.). Arimo vagose ir

1 pav. Vilkaraisčio radimvietė 1: 1 – titnagas; 2 – monetos; 3 – žiesta keramika; 4 – geležiniai dirbiniai; 5 – vario lydinių dirbiniai; 6 – žvalgytojo nueitas kelias. L. Gaižausko brėž.

Fig. 1. Vilkaraistis find spot 1: 1 – flint; 2 – coins; 3 – hand thrown pottery; 4 – iron artefacts; 5 – copper alloy artefacts; 6 – fieldwalking route

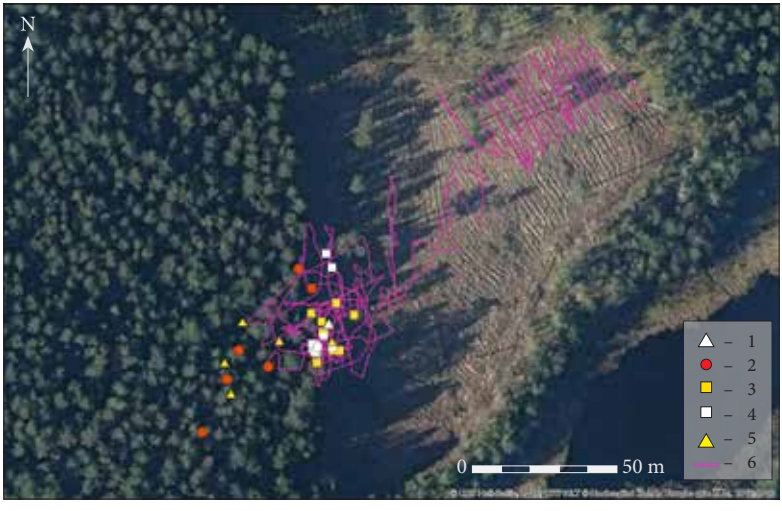



2 pav. Vario lydynių dirbiniai ir monetos iš Vilkaraisčio radimvietės 1. L. Gaižausko nuotr.

Fig. 2. Copper alloy artefacts and coins from Vilkaraistis find spot 1

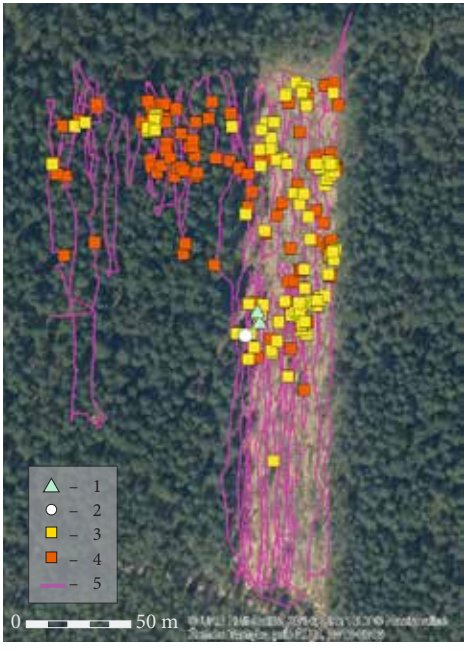

3 pav. Radivoniškių radimvietė 1: 1 – titnagas; 2 – akmens nuoskala; 3 – lipdytinė keramika; 4 – perkaitę akmenys; 5 – žvalgytojo nueitas kelias. L. Gaižausko brėž.

Fig. 3. Radivoniškės find spot 1: 1 – flint; 2 – stone flakes; 3 – hand-built pottery; 4 – fire-cracked rocks; 5 – fieldwalking route

šviežiose eglių išvartose pastebėta žiestų buitinių keramikos šukių ir geležinių dirbinių – kaltinių vinių, peilių geležčių. Aptikus metalinių radinių, radimvietės aplinka – kirtimas bei miškas į V nuo jo – nesistemingai žvalgyti ir metalo ieškikliu. Radimvietėje aptikta 17 buitinės žiestos ir apžiestos keramikos fragmentų; apdaužytas titnago rieduliukas, galbūt naudotas kibirkšties įskėlimui (?); 6 varinės monetos – 5 vieno grašio nominalo (1 su išmušta skylute) ir šilingas, visos smarkiai nusidėvėję, korodavusios, Augusto III valdymo laikotarpio; 5 iš vario lydinių pagaminti dirbiniai – 2 ovalo formos sagtelės, apdailos detalė, pagaminta iš iškaltu ornamentu dekoruotos skardos, dvigubas pakabutis, inkrustuotas mėlyno stiklo (?) akutėmis, ir jėzuitiškas medaliukas su šv. Pranciškaus atvaizdu (2 pav.); 11 geležies dirbinių – 5 kaltinės vinys, pasaga su išlikusiomis kaltinėmis vinimis, storos vielos žiedas ir 4 peilių geležtės bei jų fragmentai. Monetos bei kita medžiaga leidžia radimvietę datuoti XVIII a. viduriu – II puse. Sunkiau nustatyti, kas konkrečiai tuo metu buvo šioje vietoje – sprendžiant iš radinių komplekto ir kompaktiško paplitimo nepanašu, kad tai būtų buvusi kaimavietė ar dvarvietė. Be to, šis objektas egzistavo gana trumpą laiką, nes rastos vienu laikotarpiu datuojamos monetos. 1865–1872 m. laidos 3 varstų žemėlapyje šioje vietoje jokių gyvenviečių ar

pastatų jau nepažymėta, ji nutolusi ir nuo tuometinių kelių.

Žvalgant plotą 5 Verusavo–Beviršės miške, į Š nuo Gegužinės pelkės–durpyno, aptikta **Radivoniškių** radimvietė 1. Čia iš viso žvalgyta 2,3 ha teritorija. Archeologiniai radiniai – lipdytos keramikos šukės, titnago nuoskalos ir perkaitę akmenys – paplitę žvalgyto ploto centrinėje ir Š dalyse, ant gūbrio ir šlaite, besileidžiančiame nedidelio upelio slėnio link (3 pav.). Iš viso surinkti 137 radiniai. Absoliučią daugumą (134) sudaro lipdytinės keramikos šukės. Visa keramika liesinta trupintu akmeniu. Daugiausia tai smulkūs, iki 2 cm ilgio ir mažesni fragmentai, dažnai vienas paviršius neišlikęs, nors rasta ir stambesnių šukių bei 3 pakraščių fragmentų (4 pav.). Didelės šukių dalies bent vienas paviršius nereguliariai, nežymiai brūkšniuotas. Vyrauja 6–8 mm storio sienelės. Tik 2 šukės ornamentuotos: viena puošta duobutėmis, kita nagų įspaudais. Be keramikos, rastos 2 titnago ir 1 akmens nuoskala. Preliminariai, remiantis keramikos radiniais, radimvietė datuojama II tūkst. pr. Kr. – II a. po Kr. Be akivaizdžių archeologinių radinių, čia egzistavusios gyvenvietės medžiagai galima priskirti ir rastus perkaitusius akmenis, kurių paplitimas beveik sutampa su keramikos. Aptikti radiniai paplitę apie 1,5 ha plote.

Norint sužinoti, kiek išlikęs kultūrinis sluoksnis, tikslesnę chronologiją, jo paplitimo ribas, šiose radimvietėse svarbu dar kartą atlikti žvalgomuosius tyrimus. Radivoniškių 1 radimvietei preliminariai siūloma suteikti apsaugą – atlikus vizualinius žvalgymus akivaizdu, kad čia susiformavęs II tūkst. pr. Kr. – II a. po Kr. kultūrinis sluoksnis su neblogai išlikusiais lipdytos keramikos radiniais. Tikimės, kad šių nedidelių žvalgymų rezultatai prisidės skatinant aktyvesnes nežinomų archeologinių vietovių paieškas mažai ištirtuose regionuose, didinant Lietuvos archeologinio žemėlapio reprezentatyvumą.

4 pav. Lipdytinė keramika iš Radivoniškių radimvietės 1. L. Gaižausko nuotr.

Fig. 4. Hand built pottery from Radivoniškės find spot 1

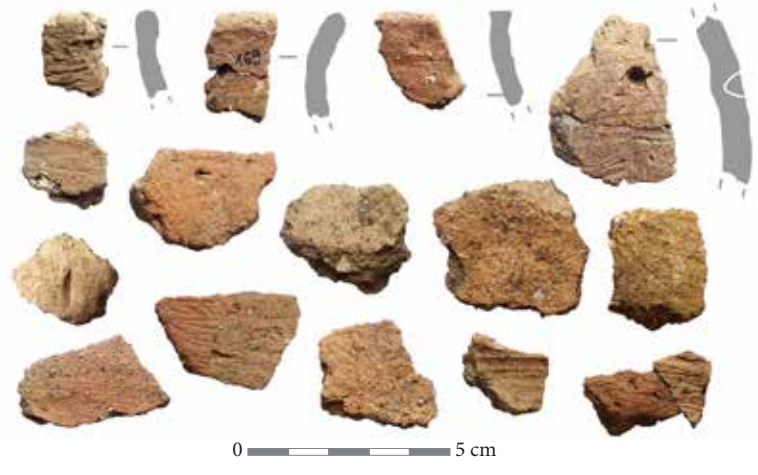

New archaeological sites in NE Vilnius District

In 2019–2020, a field survey was conducted in the NE part of Vilnius District in order to find new archaeological sites in hitherto uninvestigated, heavily forested areas, primarily

through fieldwalking in recently harvested and ploughed areas of the forest. Two new sites were discovered. Vilkaraistis find spot 1 is to the NE of Nemenčinė, on a high slope above Karosinis, a small lake. It consists of a relatively compact scattering of ceramic and metal finds (Fig. 1), all dated to the mid-18th century. The finds include copper coins issued by Augustus III, brass or bronze ornaments, a small Jesuit medal (Fig. 2), household pottery, and various iron artefacts, such as horseshoes, hand forged nails, and knives. Radivoniškės Find spot 1, which is to the N of the Gegužinė bog in the NE of the district, dates to the Bronze and Iron Ages. In a roughly 1.5 ha forest harvest site, 134 sherds of hand-built pottery were collected (Fig. 4) together with many fire-cracked rocks, which indicate the extent of this prehistoric site (Fig. 3). It is hoped that the results of this minimal survey will encourage further investigation as very little data has so far been collected on the existence of archaeological sites, especially dwelling sites, in large areas of Lithuania.

Vismantas Muralis

Biliūnų gynybinio įtvirtinimo žvalgymai

2019 m. kovo 30 d. ir balandžio 9 d. kartu su MINK bei svečiais iš užsienio (Jorkšyro grafystėje gyvenančių lenkų metalo ieškotojų klubo nariais) žvalgytas Biliūnų senovės gynybinis įtvirtinimas, vadinamas Volų pilaite (UK 5572), teritorija ir vizualinis apsaugos pozonis (Raseinių r., Girkalnio sen.). Vizualiai bei metalo ieškikliais žvalgytas apie 1,7 ha plotas. Metalo ieškikliais žvalgyta Biliūnų gynybinio įtvirtinimo aikštelėje, pylimuose ir už jų, ne giliau nei 5–10 cm (1 pav.). Aptiktų radinių koordinatės nustatytos GPS imtuvu, sudarant radimviečių žemėlapį. Biliūnų įtvirtinimai yra stačiakampio formos, kas leidžia manyti, kad tai redutas, siejamas su Šiaurės karu. 1702 m. švedų

1 pav. Žvalgymų eiga iš P. V. Muralio nuotr.
Fig. 1. A moment during the survey, looking from the S

